

Developmentalismul – o nouă abordare în aria politicii comparate

■ CRINA SOROIU

[Alexandru Ioan Cuza University, Iași]

Abstract

This article discusses the contribution of the theory of developmentalism by the alternative ways that it proposes in development area. This theory generated much criticism and demonstrated ambiguity, but it has gained importance by focusing on imperative of social change. It becomes important the ideological dispute between the two rival systems: the capitalist development model, proposed by demo-liberal West, based on Max Weber's conception of capitalist development and the communist model that proposed the solution of socialist growth. The marxist-leninist theory centered on class struggle formed the basis for the dependence theories. This new approach in the aria of comparative politics goes beyond the descriptive comparativism, limited to a single case and it focused on different areas of political, social, cultural, economic and not just geographically.

Keywords

developmentalism; Third World; dependence theories; modernization; capitalist development model; communist model

Introducere

A doua jumătate a secolului al XX-lea, a impulsionat apariția unor noi abordări în aria politicii comparate. Astfel, se poate vorbi de instituționalism, considerat în literatura de specialitate, ca fiind fundamental, preocuparea de bază a acestuia fiind descrierea funcționării specifice a sistemului politic. Developmentalismul înglobează teoriile generale ale schimbării societale, conturând baza noii politici comparate, accentuând importanța schimbării sociale, în defavoarea tehnicilor guvernării, care reprezentau nucleul preocupărilor teoreticienilor instituționalismului. O altă tendință în analiza comparată, cea neoinstituționalistă, îmbină vechile preocupări instituționaliste cu cele ale developmentalismului.

Tema developmentalismului are o importanță deosebită datorită alternativelor pe care le prezintă: cea specifică lumii occidentale reprezentată de teoriile dezvoltării și cea avansată de lumea sovietică care contrastează puternic cu aceasta, reprezentată de teoriile dependenței. Mai mult decât atât, importanța, acestei noi orientări în analiza politică comparată, provine din faptul că eforturile în aria politică, economică și socială, cu scopul dezvoltării, nu vizează doar aria continentală europeană, ci se extinde asupra teritoriilor Lumii a Treia, care aduc în atenție probleme diverse ale unor spații, neabordate până atunci în toată complexitatea lor.

Scopul articolului este de a reliefa contribuția developmentalismului la dezvoltarea analizei politice comparate, prin modalitățile alternative de dezvoltare pe care le propune, ceea ce ilustrează ambiguitatea lui și analiza principalelor critici pe care le generează.

În acest sens, prezentarea contextului istoric, a principalilor factori, pe fondul Războiului Rece, care au impulsivat apariția noii abordări în analiza politică comparată, devine deosebit de utilă, luând în considerare realitățile care devin noile politici comparate: dezvoltarea economică după al Doilea Război Mondial, prin introducerea economiei de piață liberă, modernizarea instituțională, prin implementarea democrației de tip occidental, dezvoltarea socială, mai ales în Lumea a Treia.

Alt obiectiv subliniază însemnătatea zonelor subdezvoltate (din Asia, Africa sau America Latină) foste sub putere colonială, reprezentând terenul competiției pentru cele două superputeri, care domină lumea în a doua jumătate a secolului al XX-lea, SUA și Uniunea Sovietică. Acestea aduc noi probleme de ordin economic, politic și social în atenția marilor actori, interesați de extinderea sferelor de influență în lume: capitalistă și demo-liberală sau comunist-sovietică. Atitudinea de neutralitate a noilor state, posibilă datorită solidarității care a precedat obținerea independenței statelor asiatică și africane, venea pe fondul respingerii unei lumi divizate între puteri rivale, care impun propria cale de modernizare, neadecvată realității. Acest lucru a dus la constatarea faptului că nevoia modernizării noilor state a fost discordantă cu modul idealist, de identificare a unor alternative de rezolvare a problemelor locale, iar singura soluție consta în identificarea unei modalități proprii de depășire a problemelor cu care noile state se confruntau.

Analiza specificului comunismului chinez conturează alt obiectiv, care ilustrează extinderea sferei de influență comunistă în Asia, unde se constată similitudini între regimul lui Mao Zedung și stalinism, dar unde Revoluția Culturală Chineză aduce note originale, iar politica liberală a lui Deng, paralelă cu menținerea unui partid autoritar la putere are efect invers (progresul economic diminuându-se).

Eforturile de extindere a sferei de influență democratică constituie contraponderea din partea SUA la amenințarea comunistă, prin extinderea modelului de dezvoltare de tip occidental în spații din Europa, un exemplu fiind reprezentat de Grecia, unde după succesiunea unor guverne conservatoare conduse de Alexander Papagos și Constantin Karamalis (care încearcă un proces de industrializare, fără rezultatele așteptate) dictatura care a debutat ca un triumvirat al coloneilor stopează progresele economice înregistrate până atunci. Karamalis, devenit președinte al Greciei în 1980 reia demersurile de aderare la CEE și constată că Grecia este un stat puțin dezvoltat aflat la jumătatea drumului dintre Occidentul prosper și Lumea a Treia, dependentă de statele bogate.

Alt obiectiv aduce în atenție ambiguitatea developmentalismului, generată de disputa în plan ideologic între cele două sisteme rivale: cel capitalist care propunea un model de dezvoltare prin exemplele demo-liberale specifice Occidentului, bazându-se pe concepția lui Max Weber despre dezvoltarea capitalistă și modelul comunist care propunea soluția creșterii de tip socialist, sub impulsul teoriei marxist-leniniste, centrată pe lupta de clasă, pe triumful socialismului în urma revoluției proletare.

Însă, teoriile dezvoltării, axate pe abordări pur economice, se dovedesc a fi insuficiente, ceea ce impune necesitatea abordării multidimensionale, cu caracter interdisciplinar a modernizării, prin intermediul teoriilor dezvoltării sociale. Astfel, trei contexte instituționale distincte articulează trei dimensiuni importante ale modernizării: Departamentul pentru Relații Sociale care subliniază dimensiunea sociologică a modernizării, importante fiind contribuțiile lui Talcott Parsons și Edward Shils; CSI (Centrul de Studii Internaționale) în domeniul politicii externe, care prin Rostow consideră necesară reforma politică pentru modernizarea socială în Lumea

a Treia; Comisia pentru Politici Comparate (condusă de Gabriel Almond și Lucien Pye) care pune bazele unei noi științe politice comparate, depășind stadiul comparativismului pur descriptiv.

Un obiectiv cu o importanță majoră pentru analiza de față este reprezentat de specificul noilor tendințe în aria dezvoltării, impulsionate de realitățile din Lumea a Treia (incapacitatea guvernelor occidentale de a implementa piețe libere și democrații reale în zone din Lumea a Treia), astfel încât, neoliberalismul și globalizarea înlocuiesc liberalismul și modernizarea (specifică anilor '60), iar atitudinea neoconservatoare însoțește tendința unui nou imperialism al SUA.

Metoda comparativă este utilă în stabilirea diferențelor și similitudinilor dintre cazul comunismului sovietic și cel al comunismului chinez, iar metoda analizei sistematice reliefează aspectele esențiale ale procesului modernizării politice și sociale, în statele mai puțin dezvoltate, ca Grecia sau pe continentul african. Metodologia propusă oferă posibilitatea unei explicații articulate teoretic, cu privire la necesitatea implementării procesului dezvoltării economice și politice a zonelor din Lumea a Treia, precum și a unor state din Europa. Opțiunea pentru studiul de caz, ca strategie de cercetare, se justifică prin faptul că un studiu de proces poate îndeplini scopul interpretării și înțelegerii dinamicii fenomenului de modernizare în zone din Africa, a procesului dezvoltării economice și politice în state comuniste din Asia (exemplul Chinei) sau în state puțin dezvoltate din Europa postbelică (Grecia).

Lumea divizată - două sisteme rivale

Se poate spune că Războiul Rece a avut loc pe un teritoriu al valorilor, a pornit din rațiunea constatării unor diferențe și incompatibilități ale valorilor și s-a încheiat prin diminuarea intensității componente ideologice, atunci când Uniunea Sovietică constată universalitatea valorilor. În contextul în care sistemul capitalist solicită expansiunea influenței americane în lume, Uniunea Sovietică este înțeleasă ca generând o presiune ideologică asupra lumii, care „pretinde caracterul ireversibil și universal al istoriei sau monopolul adevărului”¹. A doua parte a secolului al XX-lea aduce în prim plan divizarea lumii în două sisteme: cel capitalist, de natură demo-liberală și cel comunist sovietic. Uniunea Sovietică apela la pacifism și naționalism, sentimente de rezonanță general valabilă și adresa maselor un impuls de luptă pentru pace și independență, împotriva capitalismului. Asupra lumii americane plana teama unui nou război, în termenii amenințării comuniste. SUA și Uniunea Sovietică reprezentau două sisteme aflate în competiție, cel capitalist și cel comunist, libertate și tiranie, economie de piață versus economie dirijată, individualism versus colectivism. Ambele ideologii care dominau scena mondială aveau caracter utopic. În Uniunea Sovietică, marxismul pretindea monopolul adevărului în ceea ce privește legea existenței umane, conform căreia conflictul dintre capital și forța de muncă reprezenta o adevărată dramă în care actorii jucau roluri predestinate, independente de voințele lor. Deznodământul era constituit astfel de revoluția inevitabilă a proletariatului. Ideologia marxistă furniza Uniunii Sovietice convingerea că istoria se mișcă în direcția bună, iar conform acestei viziuni, ea va deveni cea mai importantă putere a lumii. Însă, marxismul devenit ideologie conducătoare de la stadiul de teorie, s-a caracterizat prin inflexibilitate, existând o discrepanță între linia partidului comunist și realitatea concretă. SUA aveau, de asemenea, o ideologie utopică conform căreia americanii au dreptul dar și datoria de a lumina restul lumii, având în vedere faptul că doar ei au descoperit legile care guvernează existența omenirii. Pentru a deveni prospere și libere celelalte state nu aveau decât să

¹ Martin McCauley, *Rusia, America și Războiul Rece*, (Iași: Editura Polirom, 1999), 134.

urmeze exemplul american, să instaleze democrația, ceea ce ilustra proclamarea hegemoniei SUA la nivel mondial, vehiculându-se termeni pentru descrierea acestui fenomen, ca: o nouă ordine mondială, internaționalism sau universalism. Un teren al competiției, precum și o provocare a constituit pentru cele două superputeri, Lumea a Treia care lansează o nouă serie de probleme ce antrenează forțele acestora.

Lumea a Treia

Inițial, a existat tendința stabilirii unor relații echivalente cu ambele părți, după care, în faza numită neutralitate pozitivă s-a recurs la mediere și atenuare a conflictelor periculoase dintre cele două mari puteri. Faza negativă a nealinierii a inclus dezaprobarea Războiului Rece, concepția că în lume sunt probleme mult mai importante, ca recunoașterea statelor noi și refuzul de a opta între cele două mari puteri. Referitor la ceea ce semnifică faza pozitivă a neutralității, trebuie menționată dorința statelor noi de a evita Războiul Rece, dar nu de a rămâne în exteriorul politicii mondiale. Lumea postbelică bipolară părea că ține cont într-o măsură foarte mică de puterile mici, dar se putea constata că statele neutre aveau posibilitatea de a deține un rol considerabil. În momentul dobândirii independenței de către Africa și Asia, numărul statelor neutre și aria geografică care le revenea acestora erau însemnate. Ele puteau cel puțin, să împiedice răspândirea Războiului Rece în aceste zone, limitând implicarea a noi state într-una din cele două tabere.

Cert este că statele neutre au reușit să determine atât pe americani cât și pe ruși să îi accepte în politica mondială în rolul pe care acestea și l-au ales. Existența unei solidarități la nivelul statelor nealiniat era necesară pentru a se putea vorbi de o nealinierie reală, fie ea negativă sau pozitivă. Slăbiciunea noilor state inducea acestora teama de a se asocia cu o singură mare putere, ceea ce le determina să coopereze între ele cât mai mult pentru a dobândi forță. Pe plan militar, deși erau motive în favoarea cooperării cu un stat puternic, marile puteri nu doreau să se implice în diverse conflicte locale în care noile state aveau nevoie de sprijin. Stabilirea acestor legături de solidaritate a precedat obținerea independenței în cazul statelor asiatice și a celor africane. Astfel, a fost nevoie „să se înființeze instituții, să se creeze convenții prin care să pună de acord tradițiile africane cu dorința lor de modernizare, lăsând posibilitatea de a se bucura de roadele libertății și dreptății.”² Aceste state nutreau un amestec de admirație și suspiciune față de lumea din exteriorul lor și având convingerea că multe din elementele preluate vor crea un stil specific african de acțiune, precum și o cultură africană separată. Se constată că „nevoia modernizării în unele zone din Lumea a Treia a fost discordantă cu modul idealist de identificare a unor alternative de rezolvare adecvată problemelor locale.”³ Acest fapt a generat concepția conform căreia obiectivul declarat este de a lăsa aceste comunități să-și găsească singure căile dezvoltării.

Cazul comunismului chinez

Mao Zedung spera să obțină ajutorul lui Stalin pentru finanțarea transformării Chinei, într-o putere industrială modernă, să introducă reforme eficiente în agricultură și-n domeniul proprietății, dar liderul rus prefera mai mult o Chină divizată, în care comuniștii să depindă de el. Mao hotărăște demararea procesului de colectivizare, însă, de teama ca noii proprietari, din rândul țăranilor săraci să

² Shireen Hassim, *After Apartheid: Consensus, Contention, and Gender in South Africa's Public Sphere* (Johannesburg, University of Witwatersrand, 2009), 61.

³ Anders Narman, *Development as theory and practice: current perspectives on development cooperation* (United Kingdom, Longman, 1999), 25.

nu se transforme într-o nouă clasă de kulaci, decide derularea planurilor cincinale. Primul plan cincinal (1952-1957) avea scopul distrugerii rezistenței țăranilor față de stat. Anul 1958 marchează debutul celui de al doilea plan cincinal și obligativitatea marelui salt înainte pentru întreaga țară. „Principalele obiective erau mobilizarea mâinii de lucru, transformarea industriilor locale în anexe ale marilor întreprinderi industriale și pregătirea oamenilor din mediul rural pentru a lucra în industrie.”⁴ O particularitate importantă o constituia introducerea forțată a sistemului comunelor populare, totul fiind transferat în proprietate comunală, fără a obține rezultatele așteptate. Mai târziu, revoluția culturală, prin destituirea liderilor și reînsoțirea partidului și a maselor populare s-a dovedit că „a fost termenul înșelător pentru a denumi un climat de teroare însoțit de cea mai revoltătoare cruzime”⁵ dezbinând partidul la toate nivelele și stopând avântul spre modernizare prin dezastrul economic și social provocat. Lumea liberă a primit o lovitură prin instalarea comunismului în China, dar eforturile SUA de a-și extinde influența capitalistă în state din Europa, precum Grecia, constituie o încercare de conturare a contraponderii la amenințarea sovietică.

Cazul Greciei

Guvernele conservatoare conduse de feldmareșalul Alexander Papagos și de Constantin Karamalis (1952-1963) au inițiat procesul refacerii economice, dar modernizarea a fost interpretată drept industrializare care comparativ cu alte state industrializate a avut rezultate slabe și a accentuat deosebirile dintre orașe și zonele rurale neglijate. Partidul Comunist reintră în arena politică, dar nu obține voturi importante, iar Partidul Uniunea de Centru nu a mai participat la guvernare până în 1963 sub conducerea lui Gheorghios Papandreu care a inițiat un program de îmbunătățire a vieții sociale, îndeosebi în domeniul educației și sănătății. Mai târziu, Andreas Papandreu a înțeles că Grecia nu este un stat industrializat modern și nici nu spera ca ea să devină astfel, ci era doar o țară săracă aflată la jumătatea drumului dintre Occidentul prosper și Lumea a Treia dependentă de statele bogate. Partidul său avea un program social care echivala cu principiile de bază ale statului bunăstării, pe care-l finanța, determinând oamenii să-și achite taxele, reducând astfel, cheltuielile administrației publice. De asemenea, s-au înregistrat progrese modeste și temporare în reducerea inflației și a deficitului balanței de plăți, problema aparatului guvernamental centralizat și ineficient a rămas neabordată, regimul său fiind „autocrat și imprezvizibil”⁶.

Se poate afirma că divizarea lumii în cele două sisteme, capitalist și sovietic, care a indus ambiguitate la nivelul developmentalismului, a fost însoțită sau chiar impulsionată de o dezbatere în plan ideologic, între teoria marxist-leninistă și teoriile dezvoltării care prind contur în Occident.

Teoriile dependenței și teoriile dezvoltării capitaliste

Teza marxist-leninistă axată pe lupta de clasă dintre exploatații capitaliști și proletariatul exploatat, ceea ce la nivel global devine conflictul dintre metropole dezvoltate și coloniile sărace, a impulsionat elaborarea teoriilor dependenței ca una dintre cele două alternative de concepere a developmentalismului, alături

4 Kwong Tang; Raymond Ngan, *China: developmentalism and social security* (Oxford, Blackwell Publishers Ltd and the International Journal of Social Welfare, 2001), 37.

5 Adam Przeworski, „Political regimes and economic growth”, *Journal of Economic Perspectives* 7, (1993): 52.

6 Tony Judt, *Epoca postbelică. O istorie a Europei după 1945* (Iași, Editura Polirom, 2009), 378.

de teoriile modernizării. Teoria dependenței este o teorie critică și diferită de teoria orientată spre rezolvarea problemelor. Este critică pentru că se concentrează asupra provocărilor aduse ordinii internaționale care probabil va dispărea într-o zi pentru a li se alătura altor civilizații dispărute. Adesea marxismul a fost respins pentru reduționismul său economic, dar trebuie recunoscut că el nu este doar o sociologie a unei realități, ci „o prezentare politică conștientă a formelor de dominație și forțelor care lucrează împotriva lor”⁷.

Importanța teoriilor dependenței constă în faptul că determină specialiștii să analizeze inegalitățile materiale care sunt măcar parțial rezultatul organizării economice globale capitaliste și susține necesitatea unui angajament moral în ce privește inegalitatea globală. Teoriile dependenței argumentau în favoarea unui angajament critic cu lumea (nu doar pentru a o interpreta, dar și pentru a încerca să înțeleagă cum poate fi schimbată) într-un moment în care noile state independente încercau să evidențieze problemele economice și sociale globale.

Concepția weberiană a constituit fundamentul teoriilor modernizării care au contrastat cu cele ale dependenței, oferind cealaltă alternativă de concepere a developmentalismului. Dezbateră în plan ideologic a avut loc între teza marxist-leninistă și teoriile dezvoltării emise în Occident, care aveau caracter general și propuneau societăților diferite cultural, economic și politic să adopte modelul occidental cu scopul modernizării. Teoreticienii modernizării dintre care Gabriel Almond, Samuel Huntington, David Apter, Lucien Pye, Talcott Parsons sau Edward Shils considerau decolonizarea alături de dezvoltarea economică și democratizare, principalele elemente ale formulei legitime a independenței. Statul developmentalist avea responsabilitatea sponsorizării și impulsivității dezvoltării, precum și cea de a controla consecințele acesteia. Mai mult, developmentalismul în forma teoriilor modernizării avansa ideea că dezvoltarea se va realiza prin reproducerea acelorași valori și instituții culturale și sociale de bază ca în societățile industriale și va constitui precondițiile favorabile democrației, care va optimiza dezvoltarea, la rândul ei. În acest context, accentul analitic s-a deplasat de pe stat pe structurile societale și pe modul în care indivizii pot fi motivați în termenii valorilor specifice democrației. Teoriile modernizării și teoriile dependenței sunt adversare directe, astfel încât, în timp ce primele accentuează importanța construcției instituțiilor pe fondul creșterii economice, iar celelalte evidențiau contradicțiile capitalismului, cu trecutul său neocolonialist și subliniau consecințele politice, neoimperialiste.

Fiecare din aceste alternative ale developmentalismului o critica pe cealaltă. Ambele, însă, au utilizat principiile de dezvoltare specifice economiei politice din metropole (state industrializate) și periferii (țările din Lumea a Treia). Distanța între cele două alternative ale dezvoltării este vizibilă și în modul în care este perceput statul în sine: ca un actor fără prea mare însemnătate, în cadrul teoriilor modernizării, sau ca un agent al puterilor și claselor hegemonice, în cadrul teoriilor dependenței.

Concluzii

În pofida setului consistent de critici pe care developmentalismul le-a primit, se impune evidențierea meritelor acestuia, în special a contribuției considerabile pe care a avut-o la dezvoltarea analizei politice comparate. Developmentalismul, ca o nouă abordare în știința politică comparată, extinde sfera acesteia prin noile politici care prind contur după al Doilea Război Mondial, pe fondul evenimentelor și tensiunilor Războiului Rece. Astfel, noile realități din plan empiric necesită apariția unei

---

⁷ Leszek Kolakowski, *Principalele curente ale marxismului* (București, Editura Curtea Veche, 2008), 19.

abordări adecvate la nivel teoretic, care să depășească lacunele existente la nivelul abordării anterioare, cea instituționalistă, axată cu precădere pe aspecte legate de funcționarea sistemelor politice. Noutatea adusă de abordarea developmentalistă constă, printre altele, în atenția acordată importanței teoriilor generale de schimbare socială, depășind analiza centrată pe tehnicile guvernării.

Imperative ca necesitatea reconstrucției după al Doilea Război Mondial, apariția noilor state în urma destrămării imperiilor coloniale, prevenirea comunismului în Lumea a Treia de către SUA au impulsionat apariția noilor politici comparate, astfel încât, a doua jumătate a secolului al XX-lea a fost numită era developmentalismului. Creșterea economiilor afectate, dezvoltarea economiilor din zonele sărace ale lumii, prin introducerea sistemelor de piață liberă, dezvoltarea socială, în special în Lumea a Treia, precum și modernizarea politică și instituțională prin modelul democrației occidentale au constituit principalele preocupări în plan empiric pentru cele două puteri la nivel mondial și surse pentru abordările teoretice ale analizei comparate.

Tensiunile dintre cele două sisteme rivale (cel capitalist și cel comunist) proveneau din dorința celor două superputeri de a-și extinde sfera de influență în Europa, dar și în teritoriile foste colonii, propunând un model propriu de dezvoltare. Obiectivele acestora aveau la bază ideologii opuse, ambele cu caracter utopic. Astfel, SUA considerau că dețin legile care guvernează existența umană și au datoria de a lumina restul lumii, iar pentru a deveni prospere și libere celelalte state trebuie doar să urmeze exemplul american, prin instalarea democrației și implementarea economiei de tip capitalist, pornind de la teoria dezvoltării capitaliste a lui Max Weber. La polul opus, Uniunea Sovietică se baza pe concepția marxistă centrată pe lupta de clasă și biruința socialismului la nivel global, în urma revoluției politice a proletariatului, dar Partidul Unic și economia planificată au demonstrat inflexibilitatea ideologiei comuniste, generând discrepanța între aceasta și realitatea concretă.

Imaginea acestei lumi divizate era respinsă de Lumea a Treia, în care statele noi se confruntau cu numeroase probleme economice, politice și sociale, pentru care, superputerile credeau că dețin soluțiile adecvate. Realitatea a dovedit, însă, contrariul astfel încât, susținerea de care au beneficiat aceste state din partea marilor puteri (sub forma transferului de bunuri și valori) nu a constituit soluția eficientă la problemele reale cu care Lumea a Treia se confruntau și ale cărei datorii se amplificau.

Caracterul ambiguu al developmentalismului a fost generat de alternativele dezvoltării reprezentate de teoriile modernizării apărute în Occident și teoriile dependenței, dar acestea nu au constituit decât soluții parțiale la dificultățile cu care se confruntau statele subdezvoltate sau cele în curs de dezvoltare, astfel încât concepția despre dezvoltare incluzând aspecte pur economice se dovedește a fi insuficientă. Din acest considerent, teoriile dezvoltării sociale vin să completeze acest neajuns, recurgându-se la o abordare multidimensională a modernizării, incluzând variabile sociale, culturale și politice alături de cele economice. În acest context, modernizarea este percepută ca un proces de amplificare a complexității sociale, ceea ce impune o sporire a capacității de adaptare a noilor state la condițiile modelului occidental. Mai mult, reforma politică, cu scopul extinderii caracterului democratic în noile state, înțeles ca pluralism concretizat în varietatea grupurilor concurente implicate în achiziționarea legitimă și transferul de putere, este considerată un element vital în procesul modernizării sociale. Condiția pluralismului alături de expertiza care să dețină rolul cheie în stabilirea politicilor reprezintă cele mai importante aspecte pentru a contura imaginea unei democrații formale, care (conform noilor teorii ale dezvoltării) este de preferat în Lumea a Treia, ca alternativă la dictatura comunistă și ca soluție pentru modernizarea socială.

Trebuie menționat un merit al developmentalismului ca abordare în analiză politică comparată axată pe problemele Lumii a Treia, astfel încât, se observă

depășirea cadrului normativ, instituțional, teoriile modernizării beneficiind de o completare cu material empiric. Realitățile economice și politice din Africa, Asia sau America Latină, dar și din unele zone din Europa afectate de cea de-a doua conflagrație mondială, imprimă liniile directe și punctele de reper în elaborarea teoriilor dezvoltării.

Mai mult decât atât, se preferă ca metodă, studiul de caz, având avantajul profunzimii, al preocupării pentru caracteristicile interne ale vieții politice și sociale, în toată complexitatea acestora. Astfel, nu se urmăresc doar scopuri ilustrative, ci se dorește o îmbunătățire considerabilă a analizei politice comparate, prin explicarea unor cazuri distincte în contexte culturale și sociale distincte, subliniind nuanțele specifice și completând teoriile modernizării cu un valoros conținut empiric.

Pe fondul acestor constatări, este evident faptul că diferitele cazuri analizate (comunismul chinez sau eforturile de dezvoltare economică și instituțională în Grecia, sub influența valorilor occidentale) în pofida sprijinului celor două sfere de influență de care aparțineau și cu toate eforturile realizate pe plan intern, nu au ajuns la îndeplinirea scopului unei dezvoltări depline. Mai mult, realitatea din Africa (a datoriiilor în creștere pe fondul sprijinului primit din partea marilor puteri) a evidențiat importanța atitudinii de neutralitate, în raport cu lumea divizată, a statelor care și-au dobândit independența. Acestea au realizat că ajutorul acordat din rațiuni politice pe fondul evenimentelor din epoca postbelică, era unul în termeni dezavantajoși pentru ele, motiv pentru care identificarea unor căi proprii de soluționare a dificultăților cu care se confruntau era mai mult decât o necesitate.

Valorile americane de libertate, democrație virtuțile economiei de tip capitalist compun un model al dezvoltării al cărui merit se impune a fi recunoscut, însă se poate afirma cu certitudine că nu există un model unic, general aplicabil în contexte culturale, economice și sociale diferite, acest lucru fiind vizibil în rezultatele obținute în zone diverse ale lumii (Asia, America Latină, Africa, Europa) care de cele mai multe ori nu au fost conform așteptărilor. Developmentalismul comportă importanță deosebită, în sfera analizei politice comparate, datorită complexității viziunii sale asupra dezvoltării, precum și pentru noutatea adusă prin raportare la abordarea anterioară, instituționalismul.

BIBLIOGRAFIE

- HASSIM, Shireen, *After Apartheid: Consensus, Contention, and Gender in South Africa's Public Sphere* Johannesburg, University of Witwatersrand, 2009.
- JUDT, Tony, *Epoca postbelică. O istorie a Europei după 1945*, Iași, Editura Polirom, 2009.
- KOLAKOVSKI, Leszek, *Principalele curente ale marxismului*, București, Editura Curtea Veche, 2008.
- MC CAULEY, Martin, *Rusia, America și Războiul Rece*, Iași, Editura Polirom, 1999.
- NARMAN, Anders, *Development as theory and practice: current perspectives on development cooperation* United Kingdom, Longman, 1999.
- PRZEWORSKI, Adam, *Political regimes and economic growth*, *Journal of Economic Perspectives* 7, 1993.
- TANG, Kwong; NGAN, Raymond, *China: developmentalism and social security*, Oxford, Blackwell Publishers Ltd and the International Journal of Social Welfare, 2001.